

variables

El ciutadà dual, mort o transformació?

vista prèvia >

Des de les primeres eleccions catalanes, hem vist com els fenòmens del vot dual i de l'abstenció diferencial són imprescindibles per explicar per què CiU guanyava les eleccions al Parlament de Catalunya i el PSC les de les Corts. Un escenari característic de la Catalunya autonòmica que s'ha començat a esquerdar amb l'inici del procés independentista i que tot sembla indicar que pot acabar amb un nou perfil de ciutadà dual, més ancorat a l'esquerra i una clara identificació nacional subjectiva catalana.

Sílvia Claveria

Investigadora postdoctoral en la Universidad Carlos III

silvia.claveria@uc3m.es

El sistema polític català té dues característiques que el defineixen: en primer lloc, existeixen dues dimensions de competició partidista —la ideològica i la nacional. En segon lloc, hi ha una alta volatilitat entre les eleccions a Corts i al Parlament, és a dir, es produeix un canvi sistemàtic de vot i, per tant, de resultats entre aquestes dues eleccions,¹ el que tradicionalment s'ha conegut com vot dual. Aquest es defineix com aquell ciutadà que té un comportament diferenciat entre les eleccions a Corts i les del Parlament. El vot dual té dos components: l'abstencionisme diferencial i el canvi de vot. D'una banda, els ciutadans sistemàticament s'abstenen a les eleccions segons el nivell electoral. Concretament, a Catalunya, es produeix un nivell d'abstenció més elevat a les eleccions al Parlament que a les a Corts. I de l'altra, es produeix el canvi de vot, o sigui, els ciutadans opten per diferents partits depenent del nivell electoral. És a dir, els votants escullen un partit d'implantació estatal a les eleccions a Corts i un d'autonòmic a les

1 MONTERO i FONT, «El voto dual en Cataluña: lealtad y transferencia de votos en las Elecciones Autonómicas»; i RIERA, «L'evolució del vot dual a Catalunya».

catalanes. Aquests fets han explicat que tradicionalment CiU hagi estat el partit més votat als comicis catalans, mentre que el PSC s'hagi mantingut com a primera força política a les eleccions espanyoles.² Aquest fet ha estat una constant des de les primeres eleccions democràtiques a Catalunya, al 1980.³

La reacció del PSOE davant la publicació al 2010 de la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 2006, en el qual es declarava la inconstitucionalitat de catorze articles i la reinterpretació d'uns altres 26, va provocar un canvi en la percepció de la ciutadania catalana sobre com aquest partit podria solucionar l'encaix de Catalunya a l'Estat espanyol. Això va afectar i va modificar la preferència territorial i la identitat dels catalans i, com a conseqüència, va derivar en un canvi en el comportament electoral dels mateixos.

2 MONTERO i FONT, «El voto dual en Cataluña: lealtad y transferencia de votos en las Elecciones Autonómicas»; RIBA, «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña»; i RIERA, «L'evolució del vot dual a Catalunya».

3 LAGO, «Identidades duales y abstención diferencial en las Comunidades Autónomas. Los casos de Cataluña, Galicia y País Vasco».

A més a més, el sorgiment d'altres formacions en el sistema polític espanyol, com Podem, han acabat de modificar les pautes electorals que fins ara havien estat les dominants. Si bé fins al 2008 la principal força política guanyadora de les eleccions a Corts era el PSC, a les eleccions al Congrés de 2011, CiU va ser la formació que va obtenir més vots. En Comú Podem va ser el partit líder a les eleccions a Corts celebrades al 2015, mentre que a les eleccions al Parlament guanyava la coalició Junts pel Sí. Davant d'aquest canvi d'escenari, aquest estudi es pregunta si encara podem parlar de comportament dual i, si encara existeix, com s'ha transformat.

Teories explicatives

Catalunya és la comunitat autònoma on el vot dual es produeix amb més intensitat. En d'altres comunitats autònomes, que també tenen un nivell competencial alt i un sistema de partits diferenciat del general, aquest fet és molt més lleu.⁴ En aquesta secció

4 RIBA, «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña».

Entre les eleccions a Corts i al Parlament es produeix un canvi sistemàtic de vot, i per tant, de resultats entre aquestes dues eleccions, el que s'ha conegut com a vot dual

s'analitzarà quines són les principals explicacions i per què aquest fet es concentra més a Catalunya.

Tradicionalment, a Catalunya, s'ha registrat una major abstenció a les eleccions al Parlament que a les Corts. La literatura de comportament electoral ha destacat diferents arguments. En primer lloc, hi ha la teoria de les eleccions de segon ordre,⁵ segons la qual les eleccions de segon ordre es consideren menys importants, generen menys interès i el resultat d'aquestes és contingent a la popularitat dels partits de primer nivell; per tant, aquestes tenen una menor participació. És a dir, seguint aquesta lògica, els ciutadans considerarien que el Parlament té menys poder de decisió que el Congrés i, per tant, la seva composició no generaria gaire importància. No obstant, la teoria de les eleccions de segon ordre no explicaria tota la diferència d'abstenció entre les dues convocatòries a Catalunya, ja que aquest descens de participació hauria d'afectar a tots els partits per igual. En canvi, l'augment de l'absten-

ció no afecta homogèniament a tots els partits. L'abstenció a les eleccions al Parlament s'ha concentrat històricament en aquells votants que a les eleccions a Corts optaven pel PSC, i en menor mesura pel PP i per ICV-EUiA. En canvi, l'abstenció d'aquells que havien escollit votar la formació de CiU a les eleccions estatals, no s'alterava en les dues eleccions.⁶

Per completar la teoria anterior, altres autors agrupen l'explicació d'aquest fenomen en dos grans conjunts: els espaials i els no espaials.⁷ Els primers assumeixen que cada votant escull votar el partit que es troba més a prop de la seva pròpia posició a l'espectre polític. Aquesta posició es compon sobretot per dues dimensions: la ideològica —esquerra/dreta— i la nacional —catalana/espanyola. Un canvi en les prioritats de cada dimensió depenent del tipus d'elecció crea una variació en la distància que els votants perceben dels diferents

partits i provoca, en alguns casos, que el partit que consideren més proper canviï segons el nivell electoral. Els estudis han demostrat que, mentre que a les eleccions estatals ha estat més important la primera dimensió —ideològica—, a les eleccions al Parlament ha estat la segona —nacional.⁸ Això explicaria per què a les eleccions a Corts els ciutadans preferissin votar el PSC i a les del Parlament CiU. Segons aquesta visió, l'abstencionisme diferencial s'explicaria per la percepció de l'existència d'una distància més gran entre l'autoposicionament dels votants d'identificació espanyola i l'oferta que existeix al sistema polític català, ja que tradicionalment hi ha hagut una inexistència de formacions polítiques a l'esquerra amb postures clarament espanyoles. Això provocaria que els ciutadans provinents d'unes altres comunitats autònomes es desinteressessin per les eleccions al Parlament, tot i que participen a les eleccions a Corts.⁹

5 REIF i SCMITT, «Nine Second-Order National Elections-A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results».

6 RIBA, «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña»; i LAGO, «Identidades duales y abstención diferencial en las Comunidades Autónomas. Los casos de Cataluña, Galicia y País Vasco».

7 PÉREZ-NIEVES i FRAILE, «Is the Nationalist Vote Really Nationalist? Dual Voting in Catalonia, 1980-1999».

8 PÉREZ-NIEVES i FRAILE, «Is the Nationalist Vote Really Nationalist? Dual Voting in Catalonia, 1980-1999»; i LAGO, «Identidades duales y abstención diferencial en las Comunidades Autónomas. Los casos de Cataluña, Galicia y País Vasco».

9 RIBA, «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña».

Tradicionalment, els votants escullen un partit d'implantació estatal a les eleccions a Corts i un d'autonòmic a les catalanes

Els segons, els models no espaials, consideren que l'abstencionisme diferencial i la transferència de vot respon a un ampli ventall de factors. El model de compensació o no espacial¹⁰ assumeix que els votants no només es preocupen per la distància dels partits amb la seva autoposició, sinó que també tenen en compte les polítiques que desenvoluparà el futur govern. Per tant, l'opinió que es generin els ciutadans tant dels candidats com de la gestió governamental en els diferents nivells electorals són factors importants per decidir el vot en cadascuna de les eleccions. En aquest sentit, hi ha treballs que demostren que tant la valoració dels líders com la tasca desenvolupada per aquests governs són importants per tal que es produeixi una transferència de vot entre els diferents nivells electorals.¹¹ Evidencien que l'augment de vots obtingut per CiU als comicis catalans es deuen, en bona mesura, al fet que grans borses de votants d'altres formacions —sobretot del

PSC a les eleccions a Corts— avaluen molt positivament els candidats convergents a la presidència de la Generalitat.¹² També mostren que l'avaluació que fan els votants duals CiU/PSC de la gestió de l'executiu encapçalat per Jordi Pujol (1930) a Catalunya és gairebé tan bona com la dels votants fidels de la federació nacionalista. Finalment, treballs més recents complementen les teories anteriors i proposen un encaix entre els models espaials i els no espaials. Així, mostren que el vot de compensació prediu millor el vot als partits específics del sistema de partits català com —CiU, ERC o ICV-EUiA—, mentre que el model de proximitat prediu millor el vot a partits d'àmbit estatal —PSC i PP.¹³

Encara existeix el vot dual?

Com s'ha explicat anteriorment, a Catalunya existeix l'abstenció diferencial i aquesta ha estat molt més acusada aquí que a la resta de

les comunitats autònomes.¹⁴ Fins i tot, a les eleccions al Parlament celebrades al 1992 es va produir una abstenció rècord. En aquests comicis només va participar un 54,8% de l'electorat, un dels nivells de participació més baixos que s'han registrat a les eleccions al Parlament en comparativa amb la resta de comunitats autònomes de l'Estat espanyol.

Com es pot observar al gràfic 1, la diferència de participació entre les diferents eleccions ha anat disminuint. La participació electoral de les eleccions catalanes al 2012 va ser superior a les eleccions a Corts celebrades al 2011. És a dir, la participació a les primeres va ser de 67,8%, mentre que la participació a les segones va ser de 65,2%. Aquest augment de participació s'ha vist consolidat a les eleccions catalanes de 2015, on s'ha arribat a un 74,9% de participació. Malgrat que les últimes eleccions al Parlament de Catalunya van ser excepcionals, i s'haurà d'esperar a d'altres eleccions per veure si aquesta tendència

10 KEDAR, «When Moderate Voters Prefer Extreme Parties: Policy Balancing in Parliamentary Election».

11 PÉREZ-NIEVES i FRAILE, «Is the Nationalist Vote Really Nationalist? Dual Voting in Catalonia, 1980-1999»; i RIERA, «L'evolució del vot dual a Catalunya».

12 RIERA, «L'evolució del vot dual a Catalunya», p. 39.

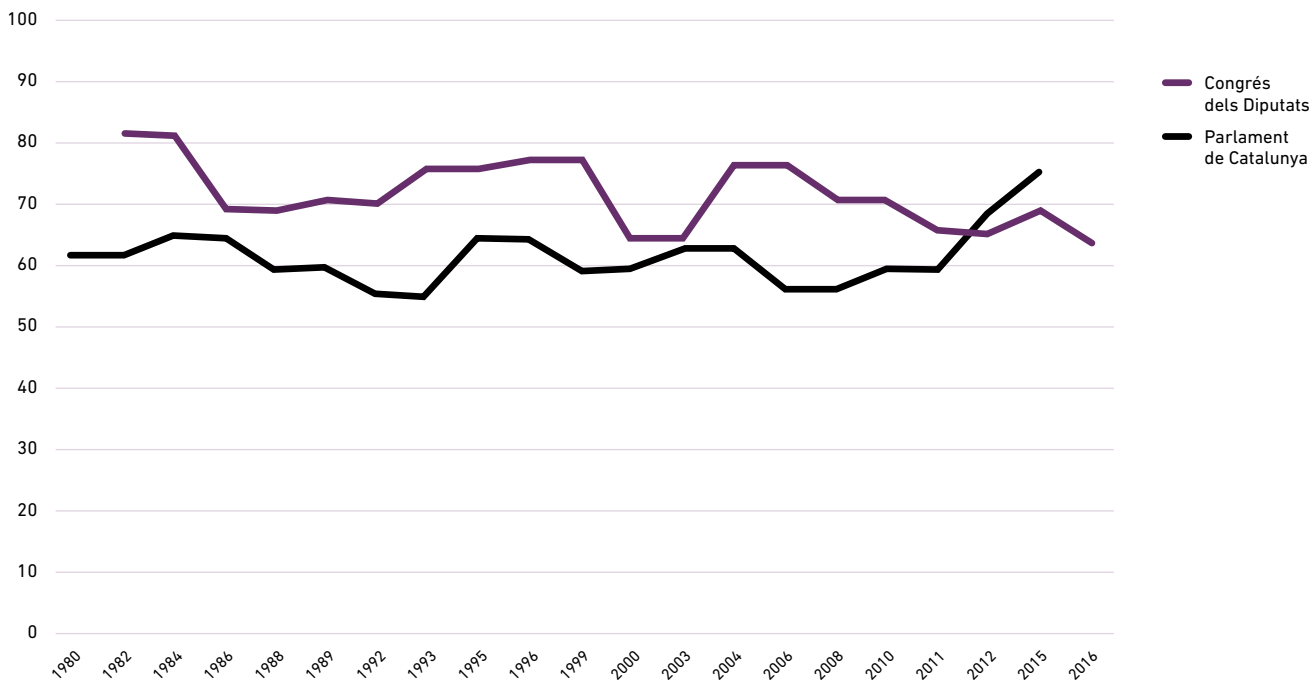
13 BALCELLS, «Es el voto nacionalista de proximidad o un voto de compensación? Una aproximación "espacial" al voto en dos dimensiones».

14 RIBA, «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña».

L'abstenció a les eleccions al Parlament s'ha concentrat històricament en aquells votants que a les eleccions a Corts optaven pel PSC, i en menor mesura pel PP i per ICV-EUiA

Gràfic 1

Participació electoral segons nivell d'eleccions, 1980-2016 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'interior.

es manté, sembla que l'abstenció diferencial s'està mitigant.

Per què aquesta distància ha disminuït? Segons les anteriors teories, pot ser perquè a) les institucions

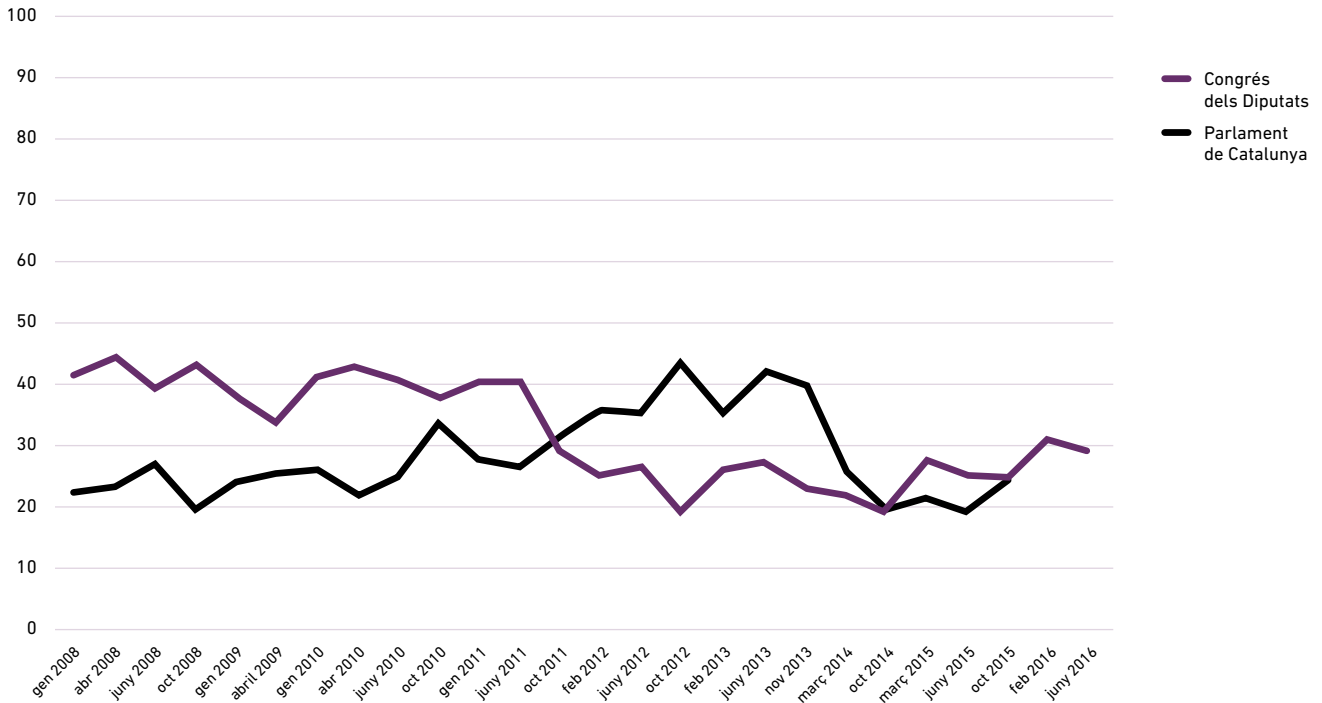
catalanes han passat de ser considerades de segon a primer ordre, o bé, perquè b) és el resultat d'una major proximitat dels votants catalans a l'oferta política, ja que al 2006 va entrar al sistema polític

català el partit Ciutadans, el qual es definia als manifestos fundacionals com un partit de centre-esquerra no catalanista. Aquest fet pot haver canalitzat una part de l'abstencionisme dual.

Els estudis han demostrat que, mentre que a les eleccions estatals ha estat més important la dimensió ideològica, a les eleccions al Parlament pren importància la dimensió nacional

Gràfic 2

Importància d'eleccions segons nivell , 2008-2016 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Centre d'Estudis d'Opinió.

El gràfic 2 mostra que la reducció de l'abstencionisme diferencial i, per tant, l'augment de la participació a les eleccions catalanes pot estar més relacionat amb el creixement del grau d'importància dels comicis

al Parlament de Catalunya que amb l'increment de oferta política del sistema de partits català. Les dades mostren que des de 2010 la importància que la ciutadania dona a les eleccions al Parlament de Catalunya

ha anat augmentant, mentre que la importància de les eleccions al Congrés dels Diputats ha anat disminuint. A l'octubre del 2011, per primera vegada, la importància de les eleccions al Parlament de Catalunya supera

La diferència de participació entre les diferents eleccions ha anat disminuint. La participació electoral de les eleccions catalanes del 2012 va ser superior que la de les eleccions a Corts del 2011

Taula 1

Vot al Congrés dels Diputats a Catalunya, 1982-2016 (%)

	CiU	PSC	ERC	PP	ICV-EUiA/En Comú Podem	C's
1982	22.48	45.83	4.2	1.37	4.61	-
1986	32	41	2.67	11.4	3.91	-
1989	32.68	35.59	2.68	10.64	7.33	-
1993	31.81	34.87	5.1	17.04	7.46	-
1996	29.61	39.36	4.18	17.96	7.64	-
2000	28.79	34.13	5.64	22.79	3.54	-
2004	20.78	39.47	15.89	15.58	5.84	-
2008	20.93	45.39	7.83	16.4	4.92	-
2011	29.35	26.66	7.07	20.7	8.09	-
2015	15.08	15.69	15.99	11.12	24.74	13.05
2016	13.9	16.1	18.18	13.36	24.53	10.94

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri del Interior.

la del Congrés dels Diputats, amb un 31,5 i un 29,1% respectivament. Posteriorment, al 2012 s'arriba a tenir la diferència més acusada entre la importància que se li atorga a les eleccions catalanes (43%) davant les espanyoles (19,5%). No obstant, al 2016 la importància de les dues eleccions es manté equilibrat. Aquesta modificació de la importància de les eleccions catalanes pot estar associat a un canvi en el sentiment de pertinença nacional. D'aquesta

manera s'observa que existeix una correlació entre els dos fets. Mentre que el Baròmetre del Centre d'Estudis d'Opinió de l'octubre del 2010 mostra que un 45,1% de la població es considerava «tan català com espanyol», al 2016 només un 34,5% s'identifica amb aquest estament. En canvi, aquells que es consideren «només catalans» passen d'un 17,3% al 2010 a un 28,5% al 2016.¹⁵ També s'ha de

¹⁵ Les dades provenen del Baròmetre d'Opinió

tenir en compte que des del 2006 la mitjana de la identificació nacional subjectiva catalana ha augmentat, passant de 3,39 a 3,70 al 2016.¹⁶ En altres paraules, mentre que al 2006 la mitjana de la població se situava a «tan català com espanyol», al 2016 la mitjana es troba més a prop de «més català que espanyol». Tots aquests fets: la disminució de l'abstenció a Catalunya, l'augment de la importància del Parlament, i la major identificació de pertinença a Catalunya demostra que la disminució de l'abstencionisme dual s'explicaria més per un canvi en la importància de les eleccions al Parlament, que per l'augment en l'oferta política catalana.

Transferència de vot

Com hem explicat anteriorment, el vot dual es compon de dos elements: l'abstencionisme diferencial i la transferència de vot. En aquesta

Pública: primera onada de 2010 (555) i el Baròmetre d'Opinió Pública: segona onada 2016 (826).

¹⁶ Aquest número s'aconsegueix a partir de la realització de la mitjana entre les cinc categories, on «No-més espanyol» pren el valor d'1; «més espanyol que català» de 2; «tan català com espanyol» de 3; «més català que espanyol» de 4; i «només català» de 5

A l'octubre del 2011, per primera vegada, la importància de les eleccions al Parlament de Catalunya supera la del Congrés dels Diputats, amb un 31,5 i un 29,1% respectivament

Taula 2

Vot al Parlament de Catalunya, 1980-2015 (%)

	CiU	PSC	ERC	PP	ICV-EuiA/ Catalunya Sí que Es Pot	C's	CUP	Junts pel Sí	Solidaritat
1980	27.83	22.43	8.9	-	-	-	-	-	-
1984	46.8	30.11	4.41	7.7	-	-	-	-	-
1988	45.72	29.78	4.14	5.31	7.76	-	-	-	-
1992	46.19	27.55	7.96	5.97	6.5	-	-	-	-
1995	40.95	24.88	9.49	13.08	9.71	-	-	-	-
1999	37.7	37.85	8.67	9.51	2.51	-	-	-	-
2003	30.94	31.16	16.44	11.89	7.28	-	-	-	-
2006	31.52	26.82	14.03	10.65	9.52	3.03	-	-	-
2010	38.43	18.38	7.37	12.37	7	3.39	-	-	3.29
2012	30.7	14.43	13.7	12.97	9.89	7.56	3.47	-	-
2015	-	12.72	-	8.49	8.94	17.9	8.21	39.59	-

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri del Interior.

secció ens centrarem en el segon component. La transferència de vot es produeix quan els ciutadans opten per partits diferents depenent del nivell electoral. Tradicionalment, a Catalunya, s'observava que mentre CiU era el partit més votat a les eleccions al Parlament, el PSC-PSOE era el més votat a les eleccions a Corts. Aquest no ha estat l'únic vot dual —també ha existit el vot PP/CiU, o PSC/ICV-EUiA, però sí ha estat el més important.

Els resultats de les eleccions a Corts del 20 de desembre del 2015 i del 26 de juny de 2016 mostren que hi ha hagut un canvi en el comportament electoral dels catalans. Com s'observa a la taula 1, a les eleccions a Corts celebrades al 2011, CiU, per primera vegada, va ser la formació política que més percentatge de vot va acumular, mentre que el PSC, que havia ostentat el lideratge fins aleshores, havia perdut votants. A les eleccions a Corts celebrades al

2015 i al 2016, la formació líder va ser En Comú Podem; no obstant, no va ser la força més votada a les eleccions al Parlament de Catalunya. Com indica la taula 2, la formació política que ha obtingut més vots al Parlament de Catalunya ha estat CiU al 2012 i la coalició Junts pel Sí al 2015. El vot dual que s'havia produït amb anterioritat ja no existeix, però es descobreix que ha sorgit un nou vot dual. Les formacions polítiques que guanyaven al passat ja no ho

Un 12,7% dels que han manifestat que han votat En Comú Podem a les eleccions a Corts de 2016, a les anterior eleccions al Parlament de Catalunya havien votat Junts pel Sí i un 6,5 la CUP

Taula 3

Creuament entre record de vot al Congrés dels Diputats 2016 i Parlament de Catalunya, 2015 (% en columnes)

		Record de vot al Congrés dels Diputats								
	En Comú Podem	ERC	PSC	CiU	C's	PP	Altres	No votarà	NS/NC	
Junts pel Sí	12.7	89.3	2.4	95	2.6	4.2	11.1	14	17.2	
C's	0.7	0	1.8	0	78.2	6.9	0	4.7	3.5	
PSC	1	0	81.1	0.7	1.3	2.8	1.1	0.7	3.5	
Catalunya Sí que Es Pot	70.9	1	2.4	0	1.3	1.4	5.6	2.7	7.1	
PP	0	0	0.6	0	3.8	65.3	0	0.7	0.5	
CUP	6.5	7	1.2	0.7	0	0	8.9	10.7	3.5	
Altres	2	0.3	0	0.7	3.8	2.8	61.1	3.3	4	
No votarà	1.6	0.3	3.6	2.2	5.1	9.7	3.3	50.7	5.1	
NS/NC	4.6	2	7.1	0.7	3.8	6.9	8.9	12.7	55.6	

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri del Interior.

fan, malgrat tot, els catalans mantenen encara un comportament molt diferent segons el tipus d'eleccions que se celebren.

A la taula 3 es mostren els creuaments entre el record de vot de les últimes eleccions a Corts i el record de vot a les últimes eleccions al Parlament català. Es pot observar que En Comú Podem assumeix el rol aglutinador del vot dual. La taula mostra que un 12,7% dels que han

manifestat haver votat En Comú Podem a les eleccions a Corts de 2016, a les anterior eleccions al Parlament de Catalunya havien votat Junts pel Sí. També, un 6,5% dels votants d'En Comú Podem a les a Corts havien votat la CUP. Només un 70,9% són antics votants de Catalunya Sí que es Pot. Per tant, encara s'observa que existeix aquesta dualitat al vot i s'intueix que els ciutadans no només voten tenint en compte l'eix nacional, sinó que

d'altres factors també intervenen a l'hora de decidir-lo.

Cal tenir en compte que Junts pel Sí és una formació política conjuntural creada expressament per presentar-se a les eleccions que es van definir com a plebiscitàries. També, el sorgiment de nous partits al sistema polític espanyol, com Podem —o En Comú Podem—, pot incrementar la volatilitat causada per l'entrada de nous partits polítics, i això també

Ha sorgit el nou votant dual: aquell que s'absté a les eleccions a Corts i només vota a les eleccions al Parlament de Catalunya

pot generar un sistema de partits inestable.¹⁷ Només amb la repetició d'eleccions tant espanyoles com catalanes es podrà saber si aquest comportament és el final d'un procés de canvi, o encara es tracta d'un procés de transició.

Com són els nous votants duals? Perfil sociodemogràfic

Creuant el record de vot de les eleccions a Corts i al Parlament es pot conèixer el perfil dels electors que declaren haver realitzat una abstenció diferencial o un vot dual.¹⁸ En aquesta secció ens centrarem en descriure el perfil d'aquests dos tipus d'electors.

Estudis anteriors mostraven que els abstencionistes diferencials es concentraven majoritàriament entre els electors joves, nascuts fora de Catalunya i que no havien completat els estudis primaris.¹⁹ El canvi que

s'ha produït sobre la importància de les eleccions, és a dir, el fet que als últims anys una majoria de la població considerés les eleccions al Parlament més importants que les eleccions al Congrés, pot haver provocat una dualitat en el perfil de l'abstencionista diferencial. D'una banda, existeix el votant dual tradicional: aquell que vota a les eleccions a Corts i no a les eleccions al Parlament; d'una altra banda, ha sorgit el nou votant dual: aquell que s'absté a les eleccions a Corts, i només vota a les eleccions al Parlament de Catalunya. El volum de ciutadans que manifesten que s'han abstingut a les eleccions al Congrés dels Diputats, que anteriorment havien votat a les eleccions al Parlament, és lleugerament superior (4,6%) a aquells que declaren que s'han abstingut a les eleccions al Parlament i han votat al Congrés dels Diputats (2,2%).²⁰ A la taula 3 es pot observar que d'aquells que es van abstenir al Congrés, un 14% van

votar Junts pel Sí, i un 10% la CUP. Per tant, no s'ha de descartar que pugui existir un nou perfil d'abstencionista diferencial. Els abstencionistes diferencials tradicionals, és a dir, aquells votants que revelen que no havien participat a les eleccions al Parlament de Catalunya, havien votat En Comú Podem (9,1%) i PSC-PSOE (4,5%) a les eleccions a Corts.

Si dividim els abstencionistes diferencials entre els nous —aquells que s'abstenen al Congrés— i els tradicionals —aquells que s'abstenen al Parlament— s'observa als gràfics 3 i 4 que tenen un perfil diferent. Els nous abstencionistes diferencials es defineixen en major mesura com a «més catalans que espanyols» o «només catalans». En canvi, els tradicionals, es concentren en «tan catalans com espanyols». També canvia lleugerament la ubicació ideològica en l'eix esquerra/dreta. Mentre els nous abstencionistes es troben més escorats en posicions d'esquerra o extrema esquerra, els tradicionals es concentren en posicions d'esquerra o centre. Per tant, s'evidencia un canvi en el perfil d'abstencionista diferencial que fins ara dominava. Tot i així,

17 POWELL i TUCKEL, «Revisiting Electoral Volatility in Post-Communist Countries: New Data, New Results and New Approaches».

18 És probable que aquests percentatges siguin mínims, ja que molta gent a vegades no revela el seu vot.

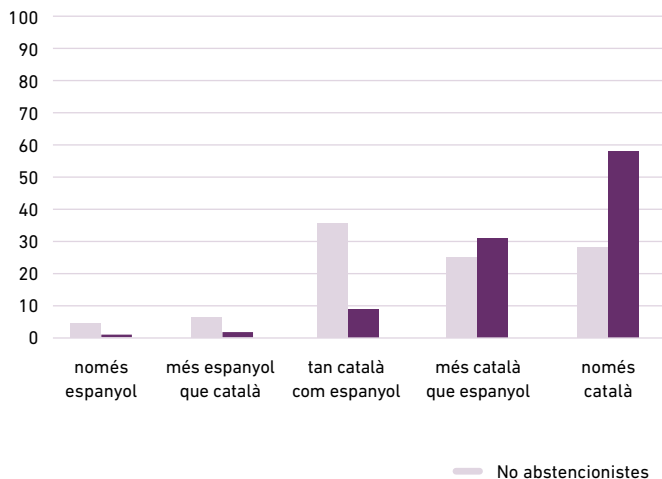
19 RIBA, «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña», p. 78-79.

20 En estudis posteriors, amb altres estudis demoscòpics, s'hauria de precisar més aquesta dada, ja que hi ha diferents motius pels quals els ciutadans es poden abstenir. Només s'haurien de tenir en compte motius polítics i no motius burocràtics.

D'aquells que es van abstenir a les eleccions al Congrés de 2016, un 14% van votar Junts pel Sí i un 10% la CUP

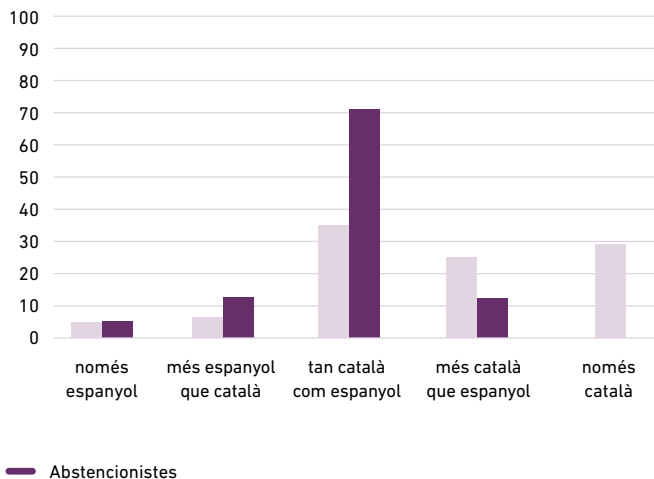
Gràfic 3.1

Identitat nacional subjectiva per nous abstencionistes, 2016 (%)

Gràfic 3.2

Identitat nacional subjectiva per abstencionistes tradicionals, 2016 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Centre d'Estudis d'Opinió. S'ha utilitzat la fusió de dos Baròmetres del Centre d'Estudis d'Opinió realitzats després del 20 de desembre de 2015: Baròmetre d'Opinió Pública: primera (816) i segona onada (826) de 2016.

aquests resultats s'han de prendre amb cautela, ja que aquest fet s'haurà d'estudiar, amb més casos, de manera longitudinal i amb més profunditat.

Per descriure aquells electors que han realitzat un vot dual ens centrarem en aquells ciutadans que hagin votat Junts pel Sí a les últimes eleccions al Parlament de Catalunya

i En Comú Podem als últims comicis celebrats el passat 26 de juny.²¹

Estudis previs mostraven que els antics votants duals s'ubicaven més a la

²¹ S'ha de ser conscient que les últimes eleccions al parlament català van ser unes eleccions excepcionals, ja que gran part de la població va considerar que van ser unes eleccions plebiscitàries, per això hem d'anar en compte a l'hora d'interpretar els resultats.

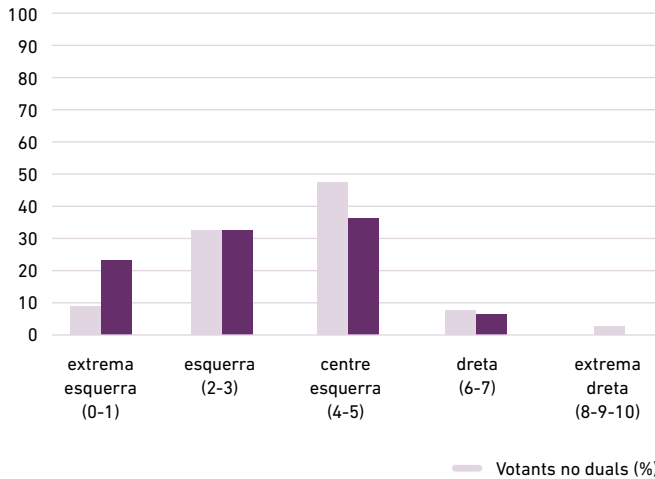
dreta que aquells que només votaven el PSC.²² El perfil de votant dual en l'espectre ideològic era un ciutadà més proper a CiU que al PSC, els quals normalment s'abstienien a les eleccions catalanes. En canvi, el perfil del nou votant dual sembla que ha canviat en l'eix ideològic. Els nous votants duals s'ubiquen més a l'esquerra que

²² RIERA, «L'evolució del vot dual a Catalunya».

Els nous abstencionistes diferencials es defineixen en major mesura com a «més catalans que espanyols» o «només catalans». Els tradicionals, es concentren en «tan catalans com espanyols»

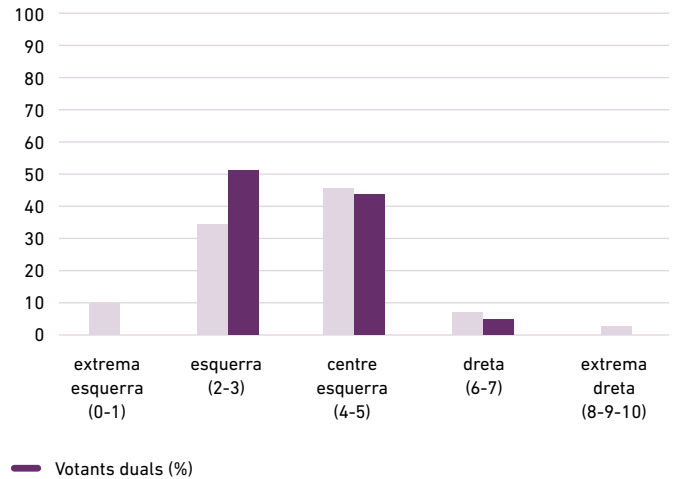
Gràfic 4.1

Autoubicació ideològica per nous abstencionistes, 2016 (%)

Gràfic 4.2

Autoubicació ideològica per abstencionistes tradicionals, 2016 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Centre d'Estudis d'Opinió. S'ha utilitzat la fusió de dos Baròmetres del Centre d'Estudis d'Opinió realitzats després del 20 de desembre de 2015: Baròmetre d'Opinió Pública: primera (816) i segona onada (826) de 2016.

aquells que no emeten un vot dual — veure gràfic 5.1. Això s'explica perquè aquells que a les eleccions a Corts voten En Comú Podem i a les eleccions al Parlament Junts pel Sí, poden simpatitzar amb posicions més d'esquerra que els anterior votants duals, els quals eren més pròxims a CiU.

Els votants duals tradicionals majoritàriament havien nascut a Catalun-

ya i tenien amplis coneixement de català.²³ S'establia, així, que aquells que votaven CiU/PSC eren els que es consideraven més catalans que els que votaven sempre PSC. La lògica d'aquest estudi era que aquells que emetien el vot dual a PSC i a CiU,

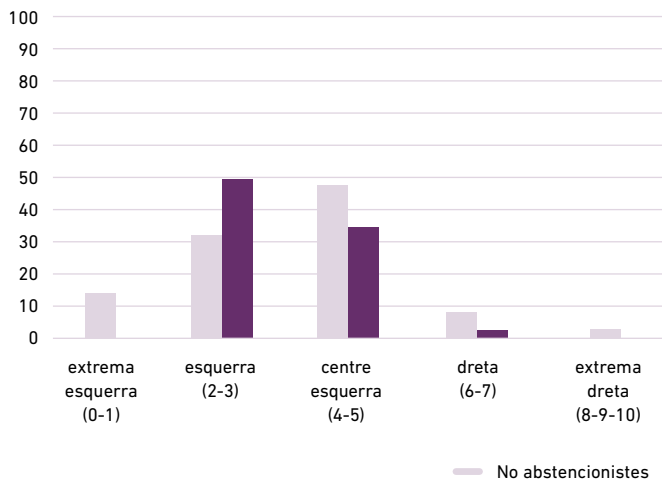
²³ RIBA, «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña».

eren ciutadans que havien desenvolupat lligams envers Catalunya. El que s'observa al gràfic 5.2, és que aquells votants duals de Junts pel Sí/En Comú Podem tenen posicions més catalanistes que els votants no duals, i possiblement que els antic votants duals. Per tant, aquests es troben principalment a la categoria de «tan català com espanyol» o a «més catalans que espanyols»

Mentre els nous abstencionistes es troben més escorats en posicions d'esquerra o extrema esquerra, els tradicionals es concentren en posicions d'esquerra o centre

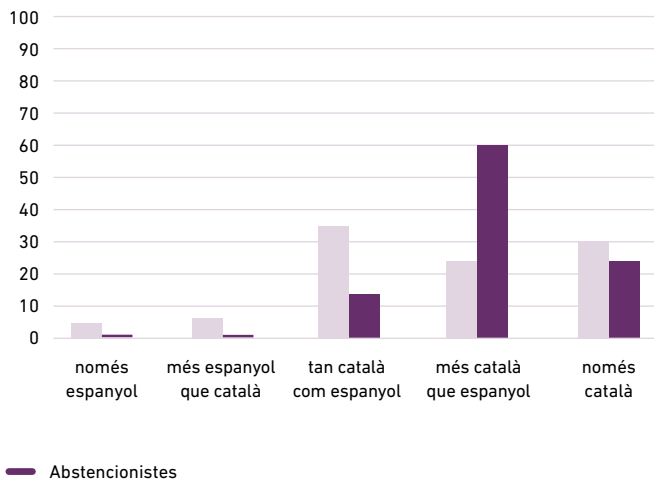
Gràfic 5.1

Autoubicació ideològica, 2016 (%)

Gràfic 5.2

Identitat nacional subjectiva, 2016 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Centre d'Estudis d'Opinió. S'ha utilitzat la fusió de dos Baròmetres del Centre d'Estudis d'Opinió realitzats després del 20 de desembre de 2015: Baròmetre d'Opinió Pública: primera (816) i segona onada (826) de 2016.

i, fins i tot es concentren amb un percentatge gens menyspreable a la categoria «només catalans».

En el cas de l'educació, la llengua o l'edat, els nous votants duals (Junts pel Sí/En Comú Podem) segueixen el mateix perfil dels votants duals tradicionals (CiU/PSC). Les anteriors anàlisis mostraven que aquells que eren votants duals (CiU/PSC) es

trobaven majoritàriament en la franja d'edat de 30 anys, nascuts a Catalunya, amb el títol de graduat escolar o superior i sabien escriure en català.²⁴

En el cas del nous votants duals, podem veure als gràfics 6.1, 6.2 i 6.3 que majoritàriament han assolit educació secundària, tenen entre 35

i 49 anys i declaren que el català és la seva llengua pròpia. D'una altra banda, com s'havia indicat pels antics votants duals (CiU/PSC),²⁵ s'observa al gràfic 6.4 que valorar positivament la gestió de la Generalitat també facilita que emetin un vot dual (Junts pel Sí/En Comú Podem).²⁶

24 RIBA, «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña».

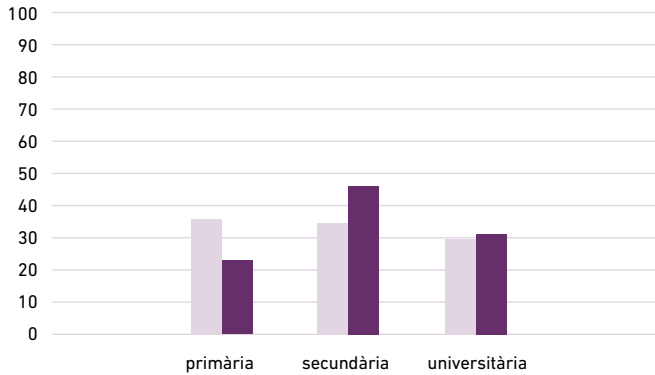
25 RIERA, «L'evolució del vot dual a Catalunya».

26 Els Baròmetres analitzats els hi manca una pre-

Aquell ciutadà que votava PSC a les eleccions a Corts, però CiU a les catalanes, gairebé ha desaparegut

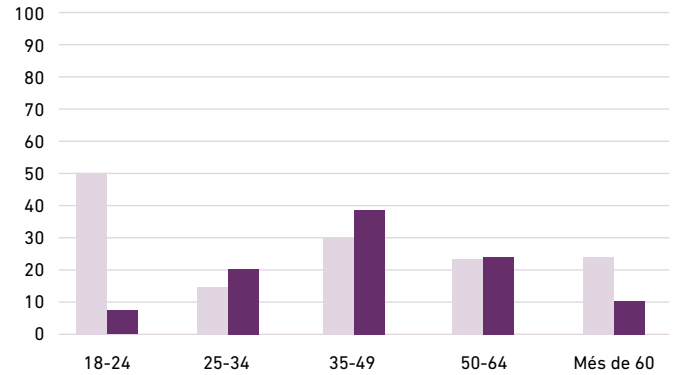
Gràfic 6.1

Nivell educatiu segons tipus de votant, 2016 (%)

Gràfic 6.2

Edat segons tipus de votant, 2016 (%)

— Votants no duals (%) — Votants duals (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Centre d'Estudis d'Opinió. S'ha utilitzat la fusió de dos Baròmetres del Centre d'Estudis d'Opinió realitzats després del 20 de desembre de 2015: Baròmetre d'Opinió Pública: primera (816) i segona onada (826) de 2016.

Conclusió

El comportament dual ha estat una de les característiques més definitòries del sistema polític català, i una constant des de les primeres eleccions democràtiques celebrades al 1980. Els ciutadans votaven formacions

polítics diferents segons el nivell electoral. Això tenia una sèrie d'impli-cacions: CiU era el partit més votat a les eleccions catalanes i el PSC a les eleccions a Corts. Tant el sistema de partits català com l'espanyol han patit molts canvis els últims anys a causa de les tensions territorials i les crisis econòmiques, provocant un canvi en el sistema de partits i en el comporta-ment electoral dels catalans.

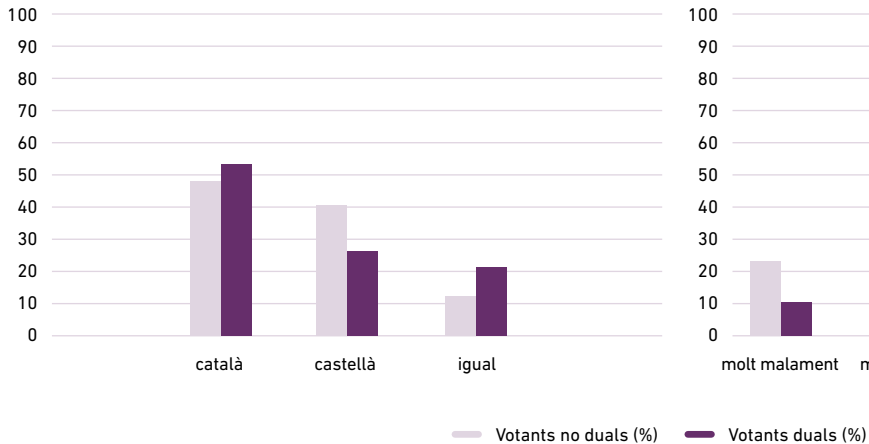
L'abstenció diferencial, és a dir, la diferència de participació entre les eleccions catalanes i espanyoles s'ha reduït. No obstant, ha canviat el perfil d'abstencionista diferencial. Anteriorment, aquests es caracteritzaven per ser electors que participaven als comicis a Corts, però no als autonòmics; ara sembla que ha sorgit un nou abstencionis-ta diferencial, el qual participa a

gunta específica sobre candidats a presidir el Govern espanyol o de gestió del Govern espanyol.

Només amb la repetició d'eleccions tant espanyoles com catalanes es podrà saber si aquest comportament és el final d'un procés de canvi o encara es tracta d'un procés de transició

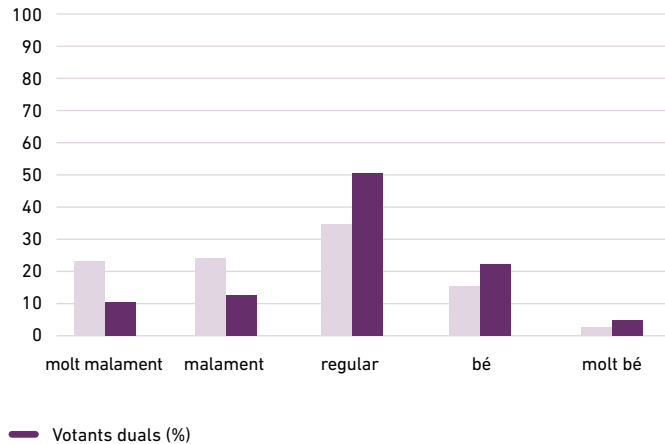
Gràfic 6.3

Llengua pròpia segons tipus de votant, 2016 (%)

Gràfic 6.4

Valoració de la gestió de la Generalitat de Catalunya segons tipus de votant, 2016 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Centre d'Estudis d'Opinió. S'ha utilitzat la fusió de dos Baròmetres del Centre d'Estudis d'Opinió realitzats després del 20 de desembre de 2015: Baròmetre d'Opinió Pública: primera (816) i segona onada (826) de 2016.

les eleccions catalanes, però no a Corts. Pel que fa a la transferència de vot, el vot dual tradicional, aquell ciutadà que votava PSC-PSOE a les eleccions a Corts, però CiU a les catalanes, gairebé ha desaparegut. Tanmateix, encara existeix un vot dual. El vot dual s'ha transformat i actualment s'observa que hi ha certs electors que opten per la formació política d'En Comú Podem a les eleccions a Corts, mentre voten

la coalició Junts pel Sí en les eleccions al Parlament.

Tot i que s'observen aquests canvis al comportament electoral català, s'ha d'anar amb prudència a l'hora d'extreure conclusions, ja que les últimes eleccions al Parlament, van gaudir d'un context especial i per molta ciutadania van ser considerades unes eleccions plebiscitàries. Amb la repetició d'eleccions es podrà saber

si aquest comportament és una tendència estable o si encara pot variar els propers anys. A més a més, la generació de noves enquestes i noves anàlisis en profunditat poden aportar llum sobre el nou perfil d'abstencionista dual i dels electors que manera emeten un vot dual. ■

■ Bibliografia

BALCELLS, Laia. «¿Es el voto nacionalista de proximidad o un voto de compensación? Una nueva aproximación "espacial" al voto en dos dimensiones». A *Revista Española de Ciencia Política*, núm. 16. p. 61-88, 2007.

KEDAR, Orit. «When Moderate Voters Prefer Extreme Parties: Policy Balancing in Parliamentary Election». A *American Political Science Review*, núm. 99, p. 185-199, 2005.

LAGO, Ignacio. «Identidades duales y abstención diferencial en las Comunidades Autónomas: Los casos de Cataluña, Galicia y País Vasco». A *Dereito*, núm. 9(2), p. 156-176, 2000.

MONTERO, José Ramón i FONT, Joan. «El voto dual en Cataluña: lealtad y transferencia de votos en las Elecciones Autonómicas». A *Revista de Estudios Políticos*, núm. 73, p. 7-34, 1991.

PÉREZ-NIEVAS, Santiago. i FRAILE, Marta. «Is the Nationalist Vote Really Nationalist? Dual Voting in Catalonia 1980-1999». Estudios/ Working Papers, núm. 147. Madrid: CEACS, 2000.

POWELL, Eleanor Neff i TUCKER, Joshua A. «Revisiting Electoral Volatility in Post-Communist Countries: New Data, New Results and New Approaches». A *British Journal of Political Science*, núm. 44(1), p.123-147, 2013.

REIF, Karlheinz i SCHMITT, Hermann. «Nine Second-Order National Elections — A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results». A *European Journal of Political Research*, núm. 8, p. 3-44, 1980.

RIBA, Clara. «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña». A *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 91. p. 59-88, 2000.

RIERA, Pedro. «L'evolució del vot dual a Catalunya». Working Paper núm. 278. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2009.